

Werbbeurt voor zilverwerk

Na een aantal jaren is ieder schip aan een grote beurt toe. Zo ook de Lemmeraak Onrust. Alleen betreft het hier een kleinood van zilver. Het zilveren scheepje staat beter bekend als de W.H. de Vosprijs van het Stamboek en belandde na ruim zes decennia bij de zilversmid. Door: Jan Paul Loeff

De W.H. de Vosprijs is een wisselprijs die ieder jaar door de SSRP wordt uitgereikt aan iemand die zich verdienstelijk heeft gemaakt voor het Ronde en Platbodemjacht. Vorig jaar viel mij die eer te beurt en ik heb het model in de glazenkast gezet waarin mijn vader hem in 1963 ook had staan. Hij was er toen trots op en ik ben dat afgelopen jaar ook geweest. "Trots als een aap met twee staarten" zou hij zeggen. Maar in de loop der jaren is het model wel aan slijtage onderhevig geweest. Wat meteen opviel was de verbogen kluiverboom; zo'n kromme kluiverboom is natuurlijk geen gezicht bij een model onder vol tuig. Zeker niet omdat het model sinds 1959 het symbool is van zorg voor onze Stamboek-schepen.

Poetsen

Direct nadat ik de zilveren *Onrust* overhandigd had gekregen had ik mij voorgenomen er wat

aan te gaan doen. Nu is een goede vriend van me kundig edelsmid in Noordgouwe. Dus Pim de Graaf gebeld en bij hem op de werkbank eens goed gekeken naar het model. Niet alleen die kluiverboom was gemaltraiteerd. Als je het van dichtbij bekeek was er ook aan de *finish* wel wat te doen. Vlekken van - vermoedelijk - wijn, veel resten van krijt uit de zilverpoets en "rouwranden" rond de opbouw waar je bij het poetsen niet bij kan komen. De tuigage had ook te lijden gehad. De fok zat aan de kluiverboom vast in plaats van de steven, een voorstag ontbrak en de leuvers van de fok hingen er maar zo'n beetje bij. Het waterstag was weg, de boegstagen hingen los en het net ertussen zat ook niet vast. De groot-schoot was een rafelig eindje rond de giek. De kraanlijn was blijkbaar ooit gebroken en ingekort waardoor de schoothoek van het grootzeil onder de giek uitkwam... Hoog tijd voor een werfbeurt! Als eerste schroefde Pim de sokkel van onder

links: De WH de Vosprijs, een zilveren scheepsmodel van de *Onrust*, weer in volle glorie

boven: Pim de Graaf, de restaurateur

het model om de zilveren delen in een bak met poetsmiddel te dompelen. Ik was bang dat het dan erg glim/glim zou worden, maar de afwerking van het model is zo goed dat het er alleen maar mooier van werd.

Voorzeilen

Na een grondige inspectie bleken kluiverval en -stag ook als bakboordwanten te dienen. Aan stuurboord was nog één want aanwezig dat eigenlijk ook ergens anders voor diende. De vier oogjes voor het want op de hommer waren allemaal of dichtgedrukt of gebroken. Die moesten dus vervangen worden. Dat was het begin van een veel grotere klus dan we gedacht hadden. Na de kluiverboom gemonteerd te hebben moest de kluiver correct geplaatst worden. Bedenk dat een zilveren zeil zich niet aan de stand van de rondhouten aanpast. Het is stijf en dus moet je de rondhouten en zeilen aan elkaar aanpassen. Voor boegstagen met net gold hetzelfde. Zoals gezegd ontbrak een voorstag. Pim wurmde met een pincet een nieuw getwijnde zilverdraad door de leuvers van de fok en voorstag en fokkeval zijn op de correcte plek op de mast gemonteerd terwijl het fokkeval naar de lier geleid is. Ook zette Pim weer een fokkeschoot aan de overloop. Na de voorzeilen is het de beurt aan de verstaging. Aan beide zijden is het want op geïmproviseerde manier uitgebeeld. Er zijn uiteinden van vallen voor gebruikt die toch echt op de twee lieren aan de mastvoet thuishoren. En op de hommer zit door ogen voor het want een draad die juist wel op de lieren uitkomt. Kortom, het is een zootje. De vallen hebben we naar de lieren geleid en de wanten bestaan nu uit een draad die van onder via de hommer in de mast weer naar het potdeksel geleid is waardoor er een dubbel want ontstaat. Alle splitsen zijn tijdens de restauratie voorzichtig vast gesoldeerd met een zilverlegering.

Waar komt die schade toch vandaan?

Wat er met de groot-schoot gebeurd is kunnen we niet terughalen, maar het lijkt werkelijk nergens

naar. De schoot wordt uitgebeeld door een enkele draad. Hier hebben we wel even over gepekerd want een twee- of drieschijfstalie van de schoot maken zou in iets truttigs resulteren. Op deze schaal kun je niet ieder detail precies weergeven. We kiezen voor een enkele talie met aan beide zijden een blok waardoor de schoot op de juiste plek zit en tenminste lijkt op de schoot zoals hij hoort. Het voorste blokje aan de giek verwijderd en als onderblok op de overloop gezet. Geen hakblok maar een gewoon blok want anders werd dat ook weer te priegelig. Voor we dit deden moest eerst die kraanlijn vervangen worden die ooit was afgebroken en om de giek gewikkeld waardoor de schoothoek van het grootzeil onder de giek eindigde...

Hoe al deze schade onstond is natuurlijk niet te achterhalen. Ik wil het samenvatten met 'jaren stoffen en poetsen' door goedbedoelende mensen. Ik ben er redelijk zeker van dat 'Zilverfabriek Hooijkaas' uit Schoonhoven het model oorspronkelijk juist getuigd zal hebben. Ze stonden daarom bekend, dus het zal wel geklopt hebben. (Ik ben bevooroordeeld want het is familie van me. Mijn grootmoeder heette Sophie Loeff-Hooijkaas). Alles bij elkaar is na zestig jaar de *Onrust* weer "vaarklaar". Ze kan, als W.H. de Vosprijs, weer een paar generaties liefhebbers stimuleren om alles te doen wat goed is voor het Ronde en Platbodemjacht.

1a en 1b De grootschoot staat weer op de overloop, de schoothoek zit weer op de giek, net als de kraanlijn, die een keurig oog heeft gekregen. Aan stuurboord heeft de zeereling weer een oog gekregen, waarvoor zilversmid Pim een gaatje van 0,4 mm in het potdeksel boorde. Hij maakte een pennetje van die diameter en soldeerde dat aan het oogje. Beter dat, dan het oogje aan het model te solderen, want dan zou het zilvermodel verhit worden. Een hoop gepriegel!

2a Het voordek aan bakboord. Geen fokkeschoot, zeereling geïmproviseerd aan de bolder.

2b Het voorschip gefatsoeneerd en weer een dubbel want, en de fokkeschoot weer op de overloop.

3a Bedenk hoe dit anker onder de waterlijn tegen het voorschip gebonkt zou hebben tijdens het varen!

3b Het anker gehesen op een hoogte zoals ik dat terugvond op de enige contemporaine foto van de *Onrust* (in de monografie door Theo Huitema). Waterstag en aangespannen boegstagen zijn ook weer aangebracht. En de voorstag die eerst om de boegspriet geknoopt zat, is weer op de voorstevengemonteerd. De kluiverboom heeft, net als een echte, een pen erdoor zodat hij getopt kan worden.

4a De masttop voor de restauratie, een rommeltje toen ik het model na 50 jaar weer terugzag!

4b De masttop na het opnieuw tuigen. De leuvers van de fok zitten weer om een nieuw aangebrachte voorstag.

5 Het monteren van een nieuw want aan stuurboord.

